

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'היו כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת במדבר

- ג -

ומעתה לדעת הנך דס"ל, גדול הדור שציווה שלא להספידו אין שומעין לו וכנ"ל, אי"כ יש מקום ליישב ולומר, דאולי הייתה יכולה להיות איזו טענה על יוסף הצדיק, שהי צריך לישא את מיטתו של יעקב אבינו, - משום שאע"פ שיעקב ציווה שיוסף לא ישא את מיטתו משום כבוד המלכות, אך מ"מ כאשר גדול הדור מצווה שימעיטו בכבודו אין שומעין לו, ולכן יוסף הצדיק הי צריך לכבד את יעקב בנשיאת מיטתו.

ואע"פ שיוסף הי מלך, אך מ"מ הי לו לכבדו משום כיבוד אב, או משום כבוד התורה להמבואר בתוסי' (שבועות ל: ד"ה עשה) בתירוצו השני, שכבוד התורה בעצמותו חמיר מכבוד המלכות, עיי"ש.

- ד -

אמנם באמת אכתי צ"ע טובא בזה, משום שהנה הגאון רבי **זאב ברלין** שליט"א חדי"ב דמרוך בעל האילת השחר זצ"ל, אמר בהספדו על מרן זצ"ל בהיכל הכולל הגדול של **עטרת שלמה** בקריית ספר, שמרן זצ"ל עשה חסד גדול לכלל ישראל, במה שציווה בצוואתו שלא להספידו, - משום דאיתא בטור (יו"ד סי' שדמ) **'מצוה גדולה להספיד על המת כראוי, וכל המתעצל בהספדו של אדם כשר, אינו מאריך ימים וראוי לקבורו בחייו'** (והובא גם בשי"ד שם, א).

ומעתה טען הגאון הנ"ל, שגם לפי מה שקיבלנו מרבותינו, שגדול הדור שציווה שלא להספידו אין שומעין לו וכנ"ל, אך מ"מ זהו רק **'היתר'** להספידו, אך בעצם כבר אין **'חיוב'** להספידו, כיון שהוא בעצמו מחל על כבודו, וציווה שלא לספידוהו, - וזהו חסד גדול שמרן זצ"ל עשה בצוואתו לכלל ישראל, שע"ז לא יהי בהספדים שיספידו עליו שום חשש, מהדברים שנאמרו על המתעצל בהספדו של אדם כשר ר"ל, - **ע"כ דברי הגאון הנ"ל**.

- ה -

ומעתה שוב צ"ע, דכיון דכו"ע מודי, שגם כאשר גדול הדור מצווה להמעט בכבודו לאחר מיתתו, הדין הוא שמעתה אין **'חיוב'** לכבדו בדבר שציווה למעט בכבודו, אי"כ לפי"ז שוב צ"ע, מה הייתה הטענה על יוסף שלא נשא את מיטתו של יעקב, והרי לאחר שיעקב ציווה שיוסף לא ישא את מיטתו, הרי כבר לא הי ליוסף שום חיוב לישא את מיטתו, ואי"כ שוב צ"ע מה הייתה הטענה עליו, שמחמתה לא רצה למנותו בדגלים וכנ"ל.

והנה לכאוי יש מקום לדון ולומר בזה, שהייתה טענה על יוסף במה שלא נשא את מיטתו של יעקב, משום שאע"פ שבאמת לא הי ליוסף שום **'חיוב'** לישא את מיטתו, אך מ"מ כיון שהי לו **'היתר'** לעבור על צוואתו של יעקב ולישא את מיטתו, לכן הי **ראוי** לו לישא את מיטתו ואע"פ שבעצם אינו חיוב, ויתכן שיכלה להיות עליו טענה בזה.

לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מנן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: (א, לב).

וכתב **'בעל הטורים'** זו"ל, **'לבני יוסף לבני אפרים - ולא אמר 'לבני יוסף לאפרים', לפי שיוסף לא נשא במיטת אביו משום כבוד מלכות, לכן לא רצה למנותו בדגלים, ונקרא הדגל על שם בניו, לכן אמר 'לבני אפרים' כדרך שאומר בכולם, עכ"ל**.

ולכאוי נראה מדבריו, שהייתה איזו טענה על יוסף הצדיק, על כך שהוא לא נשא את מיטת אביו, ולכן לא רצה למנותו בדגלים, (אמנם עי' במה שכתבנו בזה לבסוף, להלן באות י). - ולכאוי צ"ע טובא בזה, דהא איתא במדרש (במדבר רבה פ"ב, ח) שיעקב אבינו בעצמו ציווה, שיוסף לא ישא את מיטתו משום שהוא מלך וצריכים לחלוק לו כבוד, עיי"ש.

וא"כ צ"ע טובא, איזו טענה יכלה להיות על יוסף הצדיק, והרי הוא הי חיוב לקיים את צוואתו של אביו, שציווה בפירוש שיוסף לא ישא את מיטתו משום כבוד המלכות.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה קיי"ל בשו"ע בהל' אבילות (יו"ד סי' שדמ, ו) **'מי שציווה שלא יספדוהו שומעין לו, - וב'פתחי תשובה'** (שם, א) הביא בשם תשו' **'בית יעקב'** (סי' פג), **'דגדול הדור שמת וציווה שלא להספידו, המיקל שלא לשמוע להכם הלז לא הפסיד'**.

והביא עוד שבשו"ת **'תשובה מאהבה'** (ח"א סי' קעד) האריך בזה, והביא בשם רבו הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל, שאמר בעת שהספיד להגאון בעל פני יהושע ז"ל, שאף שהפני"י ציווה שלא להספידו, מ"מ אין שומעין בזה למי שהוא רבן של כל בני הגולה, - ושיקל וטרי בהא, וסיים שאין לו היתר ברור לבטל דברי המת ולהספידו, במקום שאמר אל תספידוני, עיי"ש.

- ב -

וכן ידוע ומפורסם מה שכתב מרן בעל ה'אילת השחר' זצ"ל בצוואתו המרטיטה (אות א) זו"ל, **'אבקש מאוד לא להספידני, לא בפני ולא שלא בפני, ולא לעשות עצרת התעוררות או עצרת אבל, או כל מיני שמות שבודים והכוונה בהם להספיד, עכ"ל**.

וכידוע שהבחתי"ח הגי"ר יצחק שאול שליט"א בן מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, פירסם אז מכתב בזה"ל, **'בדבר הצוואה של מרן זללה"ה שלא לכתוב ולהספיד וכו', הורה אאמ"ר מרן הגאון (שליט"א), אחרי שזה מרומם את כבוד התורה ומרבה כבוד שמים, וזה הי שאיפותיו כל הימים לזכות את הרבים, מחובתנו להגדיל את כבוד התורה, ועת מרן זללה"ה מרוצה מאוד מכל שבח שאומרים עליו, ע"כ**.

צ"ע, איזו טענה יכלה להיות על יוסף, בזה שלא נשא את מיטתו של יעקב.

אכן באמת יש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- ט -

אמנם לפי מה שהעלינו ע"פ דברי הפמ"ג הנ"ל, דבמעשה נשיאת מיטתו של יעקב, כיון דהיי ניכר במעשה דהוא מעשה מצוה של כבוד התורה, לכן לא הי' בזה שום בזיון כלל וכלל, ואדרבה הי' בזה כבוד גדול מאוד לנושאי המיטה, - אי"כ י"ל דאע"פ דיעקב אבינו מחל על כבודו, משום שרצה לכבד את יוסף מחמת כבוד המלכות, אך מ"מ אם יוסף הי' נושא את מיטתו של יעקב, הרי לא הי' בזה בזיון כלל וכלל לכבוד המלכות וכנ"ל.

דהנה באמת י"ע, האם יוסף הי' רשאי למחול על כבוד המלכות ולישא את מיטת אביו, גם לאחר שאביו מחל על כבודו וציווה שיוסף לא ישא את מיטתו, - או"ד שלאחר שיעקב מחל על כבודו וכבודו מחול (כדברי הגר"ז ברלין שליט"א הנ"ל), אזי שוב לא הי' ליוסף שום היתר, למחול על כבוד המלכות ולישא את מיטת אביו, - **ויש תלתל נידון זה בחקירה דלהלן.**

ולכן הי' מותר לו לישא את מיטתו, גם לאחר שיעקב מחל על כבודו, משום שאע"פ שיוסף לא הי' מחוייב בדבר, אך מ"מ הוא הי' רשאי בזה, כיון דאין במעשה הזה בזיון כלל לכבוד המלכות וכנ"ל, - **ולפי"ז שוב י"ל, שישכן שיכלה להיות עליו טענה בזה, מדוע הוא לא נשא את מיטתו של יעקב.**

דהנה יש לחקור, להצד שיעקב לא הי' מוחל על כבודו, ויוסף הי' חייב לישא את מיטתו, האם הביאור בזה הוא, שבעצם מעשה נשיאת מיטתו של יעקב בידי יוסף הצדיק, הוא **בזיון לכבוד המלכות,** - ורק כיון שכבוד אביו או כבוד התורה חמור מכבוד המלכות וכנ"ל, לכן מוטל עליו לכבד את יעקב גם בצורה כזו שהיא בעצם בזיון לכבוד המלכות.

ואמנם מאידך יש לבאר, שהטעם שיוסף לא נשא את מיטתו של יעקב הוא, משום שהוא הי' סבור, שמעשה נשיאת המיטה הוי בזיון לכבוד המלכות, וכפי שהעלינו ע"פ דברי ה'חות יאיר' הנ"ל, ולכן כיון שאינו מחוייב לישא את מיטתו, הרי אסור לו לבזות את כבוד המלכות, - או משום שהוא הי' סבור כדעת הנד דס"ל, דאסור לעבור על הצוואה גם במקום כבוד התורה של גדול הדור, - ויל"פ בזה, ונפלא.

או"ד דלאחר שנחליט שכבוד התורה חמור מכבוד המלכות, אזי יעלה שעצם המעשה של נשיאת מיטתו של יעקב בידי יוסף הצדיק, **אינו בזיון כלל וכלל לכבוד המלכות,** - אלא אדרבה המעשה הנ"ל הוא כבוד גדול מאוד לעושהו.

- י -

והנה לעצם מה שיצאנו לדון בתחילה, דצ"ע מה הייתה הטענה על יוסף, והרי יעקב בעצמו ציווה שיוסף לא ישא את מיטתו וכנ"ל, שוב ראיתי שבספר 'טללי אורות' (פרשת במדבר עמ' טז) הביא, **שהסבא מקעלם** צ"ל הקשה בדברי בעל הטורים הנ"ל, דצ"ע מדוע הדגל לא נקרא על שם יוסף, והרי יוסף נהג כדון, בזה שלא נשא את מיטתו של יעקב משום כבוד המלכות, (ולא הביא את דברי המדרש הנ"ל, שיעקב בעצמו ציווה על כך).

וכפי שאנו מבינים שהאדם הנכבד ביותר בדורנו, יסכים בחפץ לב לצקת מים ולשמש את גדולי דורנו שליט"א, והוא לא יראה בזה את עצמו, כאילו הוא אדם שמסכים להתבזות עבור כבוד רבותינו, אלא אדרבה הוא יראה בזה **כבוד גדול מאוד,** - והי"ה נמי שיש לדון, שמעשה נשיאת מיטתו של יעקב בידי יוסף הצדיק, **אינו בזיון כלל וכלל לכבוד המלכות,** - אלא אדרבה המעשה הנ"ל הוא כבוד גדול מאוד לעושהו.

- ז -

ותירץ הסבא מקעלם, שלא תמיד מועילה טענת אונס, שהרי מ"מ חסר לו במעשה המצוה, ולפיכך יאם נמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם, לא יהי' לו חלק עמהם, אף אם נמנע מחמת אונס, עיי"ש.

ולכאו' יתכן תלתל ולומר, שיחלקו בזה ה'חות יאיר' (סי' רה) וה'פרי מגדים' (או"ח סי' רנ, משב"ז סק"ב) שהובאו ב'**ביאור הלכה'** (שם, ד"ה כי זהו כבודו), - שלדעת ה'חות יאיר' שם י"ל, שהמעשה של נשיאת מיטתו של יעקב בידי יוסף הצדיק, הוא בעצם **בזיון לכבוד המלכות,** ואע"פ שהוא מעשה מצוה של כבוד התורה.

ולפי"ז יש מקום לבאר הדברים, שבאמת לא הייתה שום טענה על יוסף, אלא כל עניין הדגלים הי' משום נתינת שכר על מצות נשיאת מיטתו של יעקב, ולכן הדגל לא נקרא על שם יוסף, כיון ש'אונס לאו כמאן דעביד'.

אך לדעת הפמ"ג שם י"ל, דכיון דניכר במעשה דהוא מעשה מצוה של כבוד התורה, לכן אין בזה שום בזיון כלל וכלל, ואדרבה המעשה של נשיאת מיטתו של יעקב, הוא כבוד גדול מאוד לעושהו עיי"ש, - [ואכמ"ל ולהביא את דברי האחרונים הנ"ל, שמחם העלינו את הנ"ל].

[ויל"ע **היטב** בכל דברי המדרש הנ"ל, שיש לדון האם כוונת המדרש, שכל העניין של הדגלים הי' משום שכר על הנ"ל, או שרק סדר חנייתם הי' משום שכר על הנ"ל, - וכן יש לדקדק היטב בלשונו של בעל הטורים הנ"ל, האם כוונתו שהייתה איזו טענה על יוסף, אם לאו, ואכמ"ל בה].

[ולכאו' יש להוכיח מהמעשה הידוע, עם הרע"א ובעל ה'נתיבות המשפט' שנסעו בעגלה, ובני העיר הוציאו את הסוסים וכו', עד שלבסוף התברר שגם הרע"א והנתיבות ירדו ומשכו את העגלה וכו', - שיש להוכיח משם, שאין בנשיאת חכם בזיון כלל, דאל"כ לא הי' כל אחד מהם מבזה עצמו בשביל לכבד את השני, דהרי אסור לגרום בזיון לכבוד התורה, ודו"ק בזה].

- ח -

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

לתגובות הערות והוספות

קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
 רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
 טל': 052-715-55442 (תא קולי)
 פקס: 02-655-0973
 דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ומעתה י"ל, דלפי מה שהעלינו ע"פ דברי החות יאיר, דמעשה נשיאת מיטתו של יעקב בידי יוסף הצדיק, הוא בעצם **בזיון לכבוד המלכות,** - אי"כ יש לדון ולומר, דאם יעקב אבינו לא הי' מוחל על כבודו, אזי יוסף הי' חייב לישא את מיטתו, **ואע"פ שהוי בזיון למלכות,** דמ"מ משום כבוד אביו או כבוד התורה דהוא חמור מכבוד המלכות, הוא הי' חייב לישא את מיטתו.

אך לאחר שיעקב אבינו מחל על כבודו, וציווה שיוסף לא ישא את מיטתו, הרי מעתה י"ל, דלא הי' ליוסף שום היתר לישא את מיטתו של יעקב, כיון דאסור לו לבזות את כבוד המלכות, במקום שאין לו חיוב להתבזות, - **וא"כ לפי"ז שוב**